

Факультет спеціальної та
інклюзивної освіти Національного
педагогічного університету
імені М.П.Драгоманова

Міністерство
освіти і науки
України

Кафедра ортопедагогіки,
ортопсихології та реабілітології ФСІО
НПУ імені М.П.Драгоманова

Інститут
соціальної
психології

АСОЦІАЦІЯ
ІПОТЕРАПЕВТІВ
УКРАЇНИ

АНІМАЛОТЕРАПІЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції
5 - 6 квітня 2019 року

Київ – 2019

Факультет спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова

Міністерство освіти і науки України

Громадська організація
«Наукове товариство інвалідів
«Інститут соціальної політики»
(всеукраїнська)

АСОЦІАЦІЯ
ПСИХОЛОГІВ
УКРАЇНИ
ГС «Асоціація
іпотерапевтів України»

УКРАЇНЬСЬКА АСОЦІАЦІЯ
КОРЕКЦІЙНИХ ПЕДАГОГІВ
ВГО «Українська асоціація
корекційних педагогів»

ГО «Українська
асоціація кінестерапії»

Міністерство освіти і науки України
Факультет спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М.П. Драгоманова
Кафедра ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології
ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики»
ГС «Асоціація іпотерапевтів України»
ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів»
ГО «Українська асоціація кінестерапії»
за сприяння ВГО «Кінологічна Спілка України»

АНІМАЛОТЕРАПІЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ

Матеріали
I Міжнародної науково-практичної конференції
5 - 6 квітня 2019 року

За загальною редакцією Шевцова А. Г., Шермет М. К.

Київ – 2019
ТОВ «Альянт»

УДК 615.851 : 636.088 (062.552)

Матеріали друкуються за рішенням Вченої ради Факультету спеціальної та інклюзивної освіти Національного педагогічного Університету імені М.П. Драгоманова (протокол № 10 від 21 травня 2019 року)

Анімалотерапія в контексті розвитку сучасних методів комплексної реабілітації:
Матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції «Анімалотерапія в контексті розвитку сучасних методів комплексної реабілітації» / За ред. А. Шевцова, М. Шеремет – Київ : Альянт, 2019. – 128 с.

Збірник тез підготовлено за доповідями учасників I Міжнародної науково-практичної конференції «Анімалотерапія в контексті розвитку сучасних методів комплексної реабілітації» (5 - 6 квітня 2019 року).

У матеріалах збірника висвітлено: перспективи розвитку анімалотерапії (види, форми, стандарти в іпотерапії та каністерапії). Світовий досвід і досвід України; питання планування, розробки та впровадження індивідуальних реабілітаційних й абілітаційних програм із застосуванням анімалотерапії для дітей та дорослих, зокрема для верств населення, постраждалих у зоні проведення АТО/ООС; сучасні аспекти застосування іпотерапії та каністерапії для дітей з порушеннями психофізичного розвитку; забезпечення підготовки висококваліфікованих кадрів для впровадження анімалотерапії в систему комплексної реабілітації дітей з інвалідністю та труднощами у навчанні; застосування каністерапії у питаннях інклюзивної освіти.

ISBN 978-966-97926-0-0

Передмова до збірки тез I Міжнародної науково-практичної конференції «АНІМАЛОТЕРАПІЯ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ СУЧАСНИХ МЕТОДІВ КОМПЛЕКСНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ»

Андрій Шевцов,
член-кореспондент Національної академії педагогічних наук України, доктор педагогічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України

I Міжнародна науково-практична конференція «Анімалотерапія в контексті розвитку сучасних методів комплексної реабілітації» є непересічним явищем в розвитку вітчизняної реабілітології та ортопедагогіки.

Засновники конференції - Кафедра ортопедагогіки, ортопсихології та реабілітології Факультету спеціальної та інклюзивної освіти НПУ імені М. П. Драгоманова, ВГО «Наукове товариство інвалідів «Інститут соціальної політики», ГС «Асоціація іпотерапевтів України», ГО «Українська асоціація каністерапії», ВГО «Українська асоціація корекційних педагогів» - об'єдналися заради спільної мети: з наукової точки зору та у практичній площині розглянути питання перспектив розвитку анімалотерапії (види, форми, методики, стандарти в іпотерапії, дельфінотерапії та каністерапії); планування, розробки та впровадження індивідуальних реабілітаційних й абілітаційних програм із застосуванням анімалотерапії; сучасних аспектів застосування іпотерапії, дельфінотерапії та каністерапії для дітей з порушеннями психофізичного розвитку; забезпечення підготовки висококваліфікованих кадрів для впровадження анімалотерапії в реабілітування дітей з інвалідністю та труднощами у навчанні тощо.

Роль анімалотерапії як парамедичної реабілітаційної технології в системі комплексної допомоги дітям з порушеннями психофізичного розвитку переоцінити не можливо.

Методи анімалотерапії є фактично інтегральними реабілітаційними технологіями і межують з різними моделями та реабілітаційними феноменами, медичними, педагогічними, психологічними та соціальними аспектами реабілітування. Інтегральність їх полягає в багатоцільовому характері та багатофункціональному призначенні.

У своїй основі анімалотерапія базується на методах використання тварин, як засібів для лікування та корекційно-реабілітаційної роботи з дітьми різного типу дизонтогенезу та нозології. Мета такої терапії полягає у корекції та/або поліпшенні фізичних, емоційних, або когнітивних функцій пацієнта. В цілому взаємодія дітей з тваринами в той чи інший спосіб можуть бути також корисні для збільшення мотивації до різних видів життєдіяльності дітей та дорослих.

Популярність такого виду терапії за кордоном спонукала реабілітологів України масово застосовувати її у своєї лікувальної та корекційної практики.

Сподіваємося, що видання цих матеріалів конференції зробить значний внесок у практику реабілітології, ортопедагогіки та ортопсихології, медицини та спеціальної освіти. Збірка може бути корисною науковцям та практикам, організаторам та керівникам реабілітаційних центрів і шкіл, спеціальним педагогам та психологам, медикам-реабілітологам, ортопедагогам, студентам, громадським діячам.

відповідним видом заохочення. Щоб привести до значних покращень, інтенсивне втручання вимагає, як мінімум, 20 годин на тиждень, хоча бажано до 40 годин. Зважаючи на це, дитина навчається більшу частину часу в штучно створених умовах. І тут на поверхню, крім вищезазваних труднощів, спливає ще й генералізація навичок. Тобто, дитина повинна уміти переносити засвоєну в штучних умовах навичку в реальне життя, але з цим у дітей з аутизмом виникають проблеми. Саме собака-терапевт допомагає дитині застосовувати набуті навички в різних ігрових ситуаціях. Так, наприклад, дитина повинна назвати форму і колір геометричної фігури, яку принесла собака. Собака ніколи не оцінює дії дитини. Тому, якщо дитина дасть невірну відповідь, це жодним чином не вплине на поведінку собаки і дитини, а значить, гру можна продовжувати, не втрачаючи позитивного настрою. Також різноманітні варіанти завдань „Зроби, як собачка” сприймаються дитиною набагато краще, ніж подібне прохання з уст психолога „Зроби, як я”.

Таким чином, роботу собаки-терапевта, за потребою, можна поєднати з роботою будь-якого фахівця і зробити заняття ефективнішими та цікавими.

Популяризація різних форм каністерапії

Робота каністерапевтів НРЦ „Соняшник” не обмежується лише заняттями з учнями центру. Цікаві програми з каністерапії реалізуються фахівцями й поза межами центру. Така робота спрямована, перш за все, на популяризацію методу каністерапії в місті, привернення уваги громади та представників влади до вже отриманих позитивних результатів.

На жаль, сьогодні собак-терапевтів у Полтаві не допускають до роботи в освітніх та медичних закладах. Саме тому за допомогою яскравих і показових виступів собак ми намагаємося позитивно вплинути на думку чиновників і сподіємося на подальшу співпрацю. А поки що в межах міста реалізуються такі програми:

- „Собака-читачка” – проект має на меті зацікавити дитину книгою і читанням, розширити світогляд, підвищити грамотність і самооцінку;
- розважальна програма для ветеранів АТО та членів їх родин. Зокрема, у терапевтичному православному таборі „Джерело” ми намагалися через членів родин опосередковано вплинути на емоційний та психологічний стан ветеранів АТО, щоб у майбутньому залучити їх до системних сеансів каністерапії;
- семінари і вебінари з каністерапії для фахівців та батьків дітей з інвалідністю;
- „Сни Морфея” – терапевтичні сесії з арт-терапії для жінок за участю сліпого kota Морфея;
- підготовка чотирилапих терапевтів з числа безпритульних тварин з інвалідністю;
- участь у міських вуличних розважальних заходах.

Метод каністерапії можна порівняти з айсбергом. Для більшості людей він має вигляд яскравого шоу, що має на меті розважити клієнта/пацієнта/учня. На поверхні ми бачимо веселих, безтурботних собак, які бавляться з дітьми та дорослими. На перший погляд здається, що фахівці просто вирішили відпочити від якоїсь більш серйозної роботи. Насправді ж підготовка терапевтичної команди – це багаторічна, наполеглива та безперервна робота. До складу команди входять: вузькопрофільні фахівці, які мають певні знання з кінології (психолог, реабілітолог, дефектолог, сенсорний терапевт тощо); кінологи, які добре обізнані в темі роботи з людьми з певними нозологіями; сертифіковані собаки-терапевти, які пройшли відбіркові тести і курс спеціального навчання.

Саме в той час, коли друкується ця збірка тез, терапевтична команда Навчально-реабілітаційного центру „Соняшник” нарешті здійснює свою заповітну мрію – проходить навчання та сертифікацію.

Тож запрошуємо всіх бажаючих до співпраці. А спостерігати за впровадженням методу каністерапії в Полтаві можна на сторінках наших груп у соціальних мережах: Facebook: "CANIS-КЛУБ" <https://www.facebook.com/groups/canis.club/> НРЦ "СОНЯШНИК", Полтава <https://www.facebook.com/groups/781203131958671/> Instagram: [canis_club.pl](https://www.instagram.com/canis_club.pl/); sonyashnik_poltava YouTube: канал „Альтернативная педагогика с Эльвирой Поповой”.

Список використаних джерел:

1. Янушко Е.А. Игры с аутичным ребёнком. Установление контакта, способы взаимодействия, развитие речи, психотерапия. – Изд.4-е – М.: Теревинф, 2011. – 136 с. – (Особый ребёнок)
2. Кислинг Улла Сенсорная интеграция в диалоге: понять ребёнка, распознать проблему, помочь обрести равновесие / Улла Кислинг; под ред. Е.В.Клочковой; [пер. с нем. К.А.Шарр]. – 2-е изд. – М.: Теревинф, 2011. – 240с.
3. Фрост Лори Система альтернативной коммуникации с помощью карточек (PECS): руководство для педагогов / Лори Фрост и Энди Бонди. – М.: Теревинф, 2011. – 416с.

УДК 615.825-056.29

Олена Проскурняк, доктор психологічних наук,
завідувач кафедри
корекційної освіти та спеціальної психології
КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР,
м.Харків, Україна

ЛІКУВАЛЬНА ФІЗКУЛЬТУРИ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ ЗАСІБ ФІЗИЧНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ДІТЕЙ З ПОРУШЕННЯМИ ОПОРНО-РУХОВОГО АПАРАТУ

Щорічно кількість дітей з порушеннями опорно-рухового апарату збільшується в геометричній прогресії, що пов'язано не тільки з особливостями протікання натального та постнатального періодів, але й гиподинамічним способом життя сучасних дітей, збільшенням кількості захворювань, які мають ускладнення на опорно-руховий апарат. Фізична реабілітація є одним з провідних засобів корекції порушень опорно-рухового апарату, серед яких основне місце посідає лікувальна фізична культура.

За даними статистики перше місце серед порушень опорно-рухового апарату у дітей є захворювання на дитячий церебральний параліч. Саме вивченню особливостей розвитку таких дітей присвячені дослідження учених (Т.Ахутіна, Л.Бадалян, Г.Бойко, Л.Виготський, А.Заплатинська, М.Ейдінова, В.Козьякін, В.Мартинок, О.Мастюкова, О.Правдіна-Вінарьська, Т.Вісковатова, І. Левченко, І.Мамайчук, О.Приходько, А.Семенович, В.Синьов, С.Соботович, Н.Стадненко, В.Тарасун, А.Шевцов, М.Шермет, Л.Шипіцина та ін.).

Метою визначення впливу вправ лікувальної фізкультури на корекцію порушень опорно-рухового апарату у дітей в системі фізичної реабілітації.

Як відомо, лікувальна фізична культура (ЛФК) є складовою частиною реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, одним з методів комплексної фізіотерапії. Фізичні вправи є засобом стимуляції внутрішніх резервів організму, тренуванням його кістково-м'язової системи, запобіганням гіподинамії. Маючи п'ятирічний досвід роботи на посаді інструктора з лікувальної фізкультури, можемо стверджувати, що лікувальна фізкультура є невід'ємною частиною фізичної реабілітації, основою усього режиму рухової активності дітей з порушеннями опорно-рухового апарату, як в лікувально-профілактичних закладах, реабілітаційних центрах, так і в системі супроводу таких дітей.

Спостереження доводять, що використання лікувальної фізкультури в системі фізичної реабілітації дітей з ДЦП мають стійкий позитивний результат, що є наслідком тренування усього організму. Н. Богдановська зазначає, що принципи й механізми тренування є однаковими як в нормі, так й при патології розвитку опорно-рухового апарату.

А Альошина [1], Н. Богдановська [2], В. Климова [3] рекомендують дотримуватися таких принципів, як: ранній початок лікування; регулярність; систематичність; безперервність; індивідуалізація відповідно до стадії захворювання, тяжкості, віку дитини, її

психічного розвитку; поступове збільшення навантаження під контролем загального стану організму дитини.

Напрями фізичної реабілітації виділяють згідно з чотирма основними функціональними системами, які підлягають комплексній корекції:

- 1) функціональна система моторики (від первинного рефлекторного рухового акту до усвідомленої психомоторної дії);
- 2) функціональна система сенсорики (від чутливості й елементарних відчуттів до сприйняття світу та соціальної перцепції);
- 3) функціональна система пізнавальної сфери й мови (від пізнання сфери предметного світу та елементарних мовних сигналів до формування пізнавальної діяльності й мови);
- 4) функціональна система емоційно-комунікативної сфери та мотивації (від елементарних емоційно-комунікативних реакцій до формування мотиваційної сфери й способів адаптації особистості в соціальному середовищі) [1].

Розглянемо детальніше особливості реабілітації дітей з ДЦП.

По-перше, це корекція осанки. Як відомо, внаслідок дії позотонічних рефлексів, формування певних патологічних синергій та м'язового дисбалансу частіше формуються порушення осанки (кіфози кіфосколіози), отже на перший план виступають вправи, які повинні формувати м'язів корсет, укріпляти м'язи брюшного пресу, корегувати деформації, що вже сформувалися.

По-друге, необхідно нормалізувати довольні рухи верхніх та нижніх кінцівок (від простих до складних рухів, розширювати амплітуду рухів)

По третє, корегувати, розвивати дрібну моторику, маніпулятивну функцію рук (за заняттях ЛФК відпрацьовувати усі види охоптів пальців, розвивати диференційовану діяльність пальцями).

По-четверте, необхідно корегувати сенсорні порушення (у зв'язку з особливостями розвитку, у таких дітей є недорозвинутою зорово-моторної координації, ускладнено сприйняття, отже, вправи водночас повинні сприяти вищих психічних функцій, мовлення).

По-п'яте, це профілактика й корекція контрактур (аномальний тонус м'язів призводить до розвитку контрактур, гальмує формування довольної активності, запобігти цьому можливо за допомогою допоміжних засобів, а саме – шини, лангети тощо).

Аналізуючи особливості реабілітації дітей з різними формами ДЦП, можна визначити основні завдання лікувальної фізкультури у цьому процесі:

- поліпшення координації;
- зниження гіпертонусу у м'язах;
- поліпшення рухливості у суглобах, тренування рухових навичок, які відповідають віку;
- закріплення навичок самостійного сидіння, ходи;
- сприяння засвоєнню навичок самообслуговування, соціально-побутових навичок.

Для вирішення визначених завдань доцільно використовувати такі групи вправ:

- пасивні, пасивно-активні, активні вправи, вихідні положення сидячи або лежачи (вправи з використання гімнастичної палиці або м'яча);
- дихальна гімнастика;
- динамічні вправи;
- вправи, спрямовані на релаксацію, зняття гіпертонусу м'язів;
- вправи для виправлення осанки (біля дзеркала, із зоровим контролем тощо);
- вправи, спрямовані на оволодіння нових видів діяльності;
- вправи, спрямовані на тренування основних рухових навичок з частою зміною вихідних положень.

Вправи лікувальної фізкультури для дітей з ДЦП повинні вирішувати рухові завдання, які можливо умовно поділити на три групи: основні, допоміжні, спеціальні. Проаналізуємо змістову наповненість вправ визначених груп. Так, основні рухові корекційні завдання спрямовані на формування уміння повзати, приймати та утримувати положення «на

четверенках», сприяти розвитку рухових навичок дитини, а саме: стояти з підтримкою, без підтримки тощо. Допоміжні корекційні завдання повинні за допомогою правильно підібраних вправ корегувати згинальну та розгинальну функцію кистей рук, поліпшувати рухливість у тазостегновому та плечовому суглобах, долати патологічні тонічні рефлекси, формувати опору здатність рук, плечового поясу, стоп, нижніх кінцівок, розвивати статичну та динамічну витривалість, рівновагу, формувати предметну маніпуляцію, використовуючи кісті рук, розвивати орієнтування у своєму тілі, у просторі тощо. Спеціальна корекційна група вправ повинна вирішувати такі завдання: формувати просторові уявлення, розвивати мовлення (через активізацію рухової активності), ознайомити з якостями матеріалів тощо.

Зазначимо, що для досягнення стійкої позитивної динаміки, заняття з лікувальної фізкультури повинні бути регулярними, а саме: проводитися щоденно, декілька разів на день (в залежності від стану дитини).

Висновки. Підбиваючи підсумки, відмітимо, що система фізичної реабілітації з порушеннями опорно-рухового апарату є складним довготривалим процесом, лікувальна фізкультура є одним з головних її складників. Заняття з фізичної фізкультури вирішують певні групи завдань, повинні бути структурованими. У розробці комплексу занять необхідно урахувати особливості захворювання, фізичного стану дитини, індивідуальні психологічні та вікові особливості дитини. **Перспективою подальшого розвитку** є дослідження впливу лікувальної фізкультури при різних формах дитячого церебрального паралічу.

Список використаних джерел:

1. Альошина А. Фізична реабілітація дітей, хворих на ДЦП / А.Альошина. – електронний ресурс. – режим доступу: <http://esnuir.euu.edu.ua/bitstream/123456789/6714/1/28.pdf>.
2. Богдановська Н.В. Особливості застосування засобів фізичної реабілітації дітей з церебральним паралічем / Н.В. Богдановська // Вісник Запорізького національного університету. – Запоріжжя, 2014. – № 1 (12). – С. 10–16.
3. Климова В.К. Теоретические основы использования физиотерапии в процессе физической реабилитации / В.К. Климова, А.В. Посохов, Н.А. Лукьянов. – Белгород : ИЦП «Политерра», 2012. – 75 с.

УДК 615.851 : 636.7

Марина Рудакова, член Української асоціації каністерапії.
Україна, Херсон

ОБУЧЕНИЕ ДЕТЕЙ ПРИ УЧАСТИИ СОБАК В ИНКЛЮЗИВНОМ ОБРАЗОВАНИИ. ИНТЕГРИРОВАНИЕ СОБАКИ В ПРОЦЕСС ОБУЧЕНИЯ ДЕТЕЙ. ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫЙ ПРОЕКТ «КИМИКО ТАКАРА – ЧИТАЕМ ВМЕСТЕ»

Тысячи лет рядом с нами живут наши любимые четвероногие друзья и они всегда рядом - лохматые и гладкошерстные, большие и маленькие, серьезные и смешные, охотники, пастухи, поводыри, охранники, спасатели, няньки – перечислять «собачьи профессии» можно долго. А об их верности и преданности можно рассказывать часами.

Собаки - наиболее дружелюбные животные, которых приручил человек. Собака не осудит, не будет насмехаться, она теплая и пушистая и всегда рада видеть своих друзей.

Также собаки эмпаты, то есть сразу считывают настроение человека. Эта особенность базируется на особенностях физиологии этих животных: они четко реагируют на изменения микромики человека, его невербальных движений, тембра голоса, гормонального состояния организма. Согласно исследованиям, при общении с собаками у человека повышается уровень окситоцина (гормон привязанности и любви), бета-эндорфина и дофамина (гормоны счастья), снижается уровень кортизола (гормон стресса), адреналина и норадреналина.

ЗМІСТ

А. Шевцов , Передмова до збірки тез і міжнародної науково-практичної конференції «анімалотерапія в контексті розвитку сучасних методів комплексної реабілітації».....	3
С. Ачкевич , Анімалотерапія та образ тварин у народній педагогіці як засіб реабілітації осіб з психічними та фізичними порушеннями.....	4
В. Бажмін , Практичне використання елементів анімалотерапії у реабілітації дітей з інвалідністю.....	6
О. Береговенко , Широка соціалізація та цільовий розвиток цуценя з перших днів народження, в контексті підготовки до роботи в каністерапії.....	8
О. Беляєва, М. Камінська , Каністерапія, як частина комплексної реабілітації для дітей з особливостями психо-фізичного розвитку та застосування в інклюзивній освіті.....	12
Г. Бураго , Актуальні питання розвитку іпотерапії в Україні.....	14
Ю. Войтюк, Л. Войтюк, О. Паламар , Анімалотерапія як ресурс соціальної інклюзії та комплексної реабілітації осіб з порушеннями зору.....	17
Ю. Гончар , Емоційні особливості дітей з психофізичними порушеннями в контексті їх інтеграції в суспільство.....	19
Г. Горошко , Програма розвитку каністерапії як інноваційного методу реабілітації в Україні.....	21
А. Гошовська , Створення і реалізація транскордонних проектів із залученням іноземних спеціалістів та використання досвіду інших країн з метою розвитку каністерапії в Україні.....	23
Т. Григоренко , Формування професійної компетентності психологів (спеціальних, клінічних) у процесі навчання.....	26
Н. Гриша , Впровадження курсу «Кулінарія» в центри соціальної реабілітації для осіб з інвалідністю.....	28
А. Заплатинська , Командна робота – укладання та реалізація програми комплексної реабілітації.....	30
О. Ільїна , Операційно-діяльнісний компонент в психологічній підготовці фахівців для роботи з дітьми з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.....	32
Л. Кирилова, Г. Бураго, О. Мірошников, О. Бергела , Оцінка ефективності іпотерапії в реабілітації дітей з розладами аутистичного спектру.....	36
Т. Ковальчук , Використання каністерапії у корекції фізичного розвитку дітей з особливими освітніми потребами.....	38
Ж. Ковальчук , Інтенсифікація наукових досліджень зі спеціальної освіти в закладах вищої освіти України та інших наукових установах.....	41
І. Козицький , Орнітотерапія – нове слово і таке давнє споконвічне поняття.....	43
Н. Коляденко, Н. Фесенюк , Психокорекція психоемоційних станів дітей із вадами зору за участі тварин-асистентів.....	49
Н. Кравець , Інноваційні технології на уроках української літератури у роботі з учнями з інтелектуальними порушеннями.....	52
О. Круглик , Інноваційні технології формування міжособистісних стосунків у дітей з кохлеарними імплантами.....	54
О. Лесна , Практичні аспекти застосування іпотерапії для дітей з порушеннями психофізичного розвитку та емоційної сфери в умовах проживання в зоні конфлікту в Україні.....	56
О. Локутова , Сільський туризм та апітуризм в контексті можливостей для реабілітації.....	59
Л. Малинович , Особливості застосування технологій анімалотерапії у комплексній реабілітації учасників бойових дій.....	61
О. Марчук , Можливості іпотерапії як комплексного методу підготовки та адаптації	

дітей з психоневрологічними порушеннями до інклюзивного навчання у школі.....	64
О. Мельничук , Відбір і підготовка собак-терапевтів. Практичне заняття з елементами підготовки собак для безпечної роботи з дітьми.....	65
R. Racheva, Я. Петінов , Теорії, які пояснюють можливий вплив людино-тваринної взаємодії на психіку людини.....	66
К. Полянська , Етичні та юридичні аспекти утримання дельфінів в дельфінаріях та використання для дельфінотерапії.....	72
Е. Попова , Використання методу „каністерапія” в системній роботі навчально-реабілітаційного центру „Соляшник”.....	74
О. Проскурняк , Лікувальна фізкультури як ефективний засіб фізичної реабілітації дітей з порушеннями опорно-рухового апарату.....	77
М. Рудакова , Обучение детей при участии собак в инклюзивном образовании. Интегрирование собаки в процесс обучения детей. Образовательный проект «Кимико Такара – читаем вместе».....	79
Ю. Слепченко , Коррекция соматических тазовых дисфункций у детей младшего школьного возраста с помощью иппотерапии и мануальной терапии.....	83
І. Стасюк , Питання освіти та реабілітації осіб з обмеженнями життєдіяльності в умовах ВНЗ.....	95
Д. Супрун , Забезпечення професійної підготовки психологів в галузі спеціальної освіти з метою впровадження анімалотерапії.....	96
Л. Сущенко, О. Мерзлікіна , Іпотерапія у фізичній терапії підлітків з наслідками церебрального паралічу.....	99
Л. Ханзерук , Психотерапевтичні технології у вітчизняній практиці виховання дітей з особливими освітніми потребами.....	101
С. Харьков , Роль зоопарків у впровадженні практик активності з тваринами	103
Г. Хворова , Організація діяльності фахівців освітнього/реабілітаційного закладу у сприянні компетентному батьківству батьків дітей з аутизмом.....	106
І. Чухрій , Психологічні особливості переживання негативних емоційних станів ветеранами антитерористичної операції/операції об'єднаних сил з порушеннями функцій опорно-рухового апарату.....	109
О. Юденко , Про готовність фахівців з фізичної терапії до використання засобів анімалотерапії для вирішення професійних завдань.....	111
Y. Petinov, H. Davydenko , Anxiety decrease in students after animal assisted activity during examinations.....	114
Dr Jill Carey , The benefits of equine assisted activities in promoting the physical, psychological and psychosocial well-being of people.....	119
Sanna Mattila-Rautiainen , The effect of 12 weeks equine assisted therapy trial to patient's low back pain and muscle activity.....	122
Vilmantė Pakalniškienė , Effects of animal-assisted therapy for children and adolescents with disabilities: what research studies and practical work is suggesting.....	123